

*A GYŐRI JOGÁSZKÉPZÉS HÚSZ ÉVE,
2015.*

LENKOVICS BARNABÁS

professor emeritus
*SZE Deák Ferenc Állam-
és Jogtudományi Kar*

SZEGEDI ANDRÁS

egyetemi docens
*SZE Deák Ferenc Állam-
és Jogtudományi Kar*

SZEGEDI ANDRÁS: Ahogy visszaemlékszik, hogyan értékelné a győri jogász-képzés újraindításának elmúlt 20 évét?

LENKOVICS BARNABÁS: Én az idén 65 éves vagyok, ebből kifolyólag már általában visszatekint az ember, és szereti, ha amire visszatekint, abban valami maradandót is talál. Az egyik legmaradandóbb az én „életművemből” az a győri jogi kar, és azon belül a polgári jogi tanszék megalapítása. Örülök, hogy ennek részese lehettem. Budapesten én egy nagy tanszéknek egy tagja voltam, ide viszont Bihari professzor úr, barátként is, azzal hívott, hogy olyan lehetőséget kínál Győr, amire Budapesten biztosan nem lesz mód és alkalom. Tanszéket alapítani, azon keresztül kart alapítani, és a karon keresztül egyetemet alapítani. Ráadásul egy olyan régióban, ami az ország egyik fejlett gazdasági térsége volt már a szocializmus időszakában is, elég a Rábára utalni és megérdemli azt, hogy kulturálisan és intellektuálisan is fölzárkózzon a saját gazdasági szintjéhez. Hiszen ha a térképre néztünk akkor, 1995-ben, Miskolc, Szeged, Pécs és Budapest mellett Győr, északnyugat egy fehér folt volt. Úgyhogy mindenféle szempontból: személyes, szakmai, és országos jelentősége szempontjából is nagy sikernek, eredménynek könyvelem el, hogy én ennek részese lehettem. Nekem Győrhöz egyébként személyesen nem volt semmilyen kötődésem, tehát tisztán a kihívás, meg az a csapat vonzott, aki akkor odajött. Tehát teszem azt, Horváth Pál professzor úr, aki engem felvételiztetett 1968-ban, és itt a szervezésben is nagyon aktívan, tevélegesen részt vett, de a szakfelelősként az egészet menedzselő Bihari Mihály, aki még kollégiumi nevelőtanárom volt. Nevelőtanári kollégám volt a budaörsi kollégiumban Kukorelli István is, jó barátaim Kurucz Mihály, Hágelmayer Istvánné, akik akkor jöttek, csak a magánjogászokat megemlítve. Egy olyan csapat volt, akikkel a siker reményében lehetett együtt dolgozni.

SZEGEDI ANDRÁS: Nehéz volt egyébként ezt a csapatot összeszervezni?

LENKOVICS BARNABÁS: Elég nehéz volt. Például bekapcsolódott átmeneti időre Kisfaludi András társasági jogra, bekapcsolódott Menyhárd Attila a polgári jog oktatásába, de aztán ők visszakoztak fél év, vagy egy tanév után. Ugyanakkor, hogy ellenkező példát említsek, jelentkezett családi jog oktatására az a Csíky Ottó, aki sajnos már meghalt, aki a Baranya Megyei Bíróságon volt bíró, majd a Legfelsőbb Bíróságon volt a Polgári Kollégiumban vezető tisztségben. Az egész ország ismerte, mert a Jogi esetek című televízióműsorban rendszeresen szerepelt, és nagyon színvonalasan és közérthetően tudott fogalmazni, és írt is családi jogi tankönyvet társszerzőként és kommentárt a családjogi törvényhez. Tehát egy nagyon színvonalas egyetemi múltja is volt, és szeretett volna Győrben tanítani, úgyhogy a családi jog oktatásának megalapozása az az ő nevéhez fűződik. Vagy például Miskolcra, mikor ott volt egy kirajzás, akkor jelentkezett Jobbágyi Gábor professzor úr, hogy ő szívesen átjönne Győrbe, testvérbátyja az itteni kórházban dolgozik, és szorosabban kötődik Győrhöz, mint Miskolcra. Ilyen értelemben sikerült egy jó, színvonalas bázist, személyi összetételt kialakítani. Volt, aki kifejezetten az én személyemhez kötődve vállalta a feladatot, ilyen volt Székely László és Somlai Zsuzsa, akik a polgári jog és a polgári eljárásjog oktatásában elvülhetetlen érdemeket szereztek. Kineveltek olyan fiatalokat maguk mellett, mint Menyhárt Ádám vagy Herédi Erika. Ki is tartottak mellettünk mindaddig, amíg költségvetési szigorítások miatt a szerződéses jogviszonyukat felül nem vizsgálták. Hadd tegyem hozzá, hogy a Szalay Gyula alapító dékán által behozott fiatalok szakmai menedzselésében és oktatóvá nevelésében is sikerrel működhettem, hiszen most, jelen állapot szerint két egyetemi tanár, négy docens, egy adjunktus és egy tanársegéd van a tanszéken, és az egy tanársegéd kivételével mindenki PhD, vagy magasabb fokozattal rendelkezik. Úgy érzem, hogy a kar egyik legerősebb tanszéke a miénk.

SZEGEDI ANDRÁS: Akkor ezt lehet is mondani, a húsz évre meg az eredményekre tekintettel, hogy ez egy iskolateremtő húsz év volt a tanszéken.

LENKOVICS BARNABÁS: Ha ezt más mondja, ezt örömmel hallok, és megelégedéssel tölt el. Remélem, hogy a személyiségem, az értékrendem, a szakmai hivatástudatom, mind ez valamelyest tükröződik a fiataljaimban, és az ő jövőbeni munkájukban majd. Ehhez persze az is kell, hogy hosszabb távon stabilizálódjon a jogi kar működése. Ez külső, elsősorban állami felsőoktatás-irányítási kérdés, ami napirenden van, remélem, hogy ez pozitív irányba fog elmozdulni.

SZEGEDI ANDRÁS: A 90-es évek közepén, második felében mennyire volt benne a levegőben, vagy egyértelműen, vagy ki nem mondottan, de mindenki által ismert, hogy az ELTE kihelyezett képzése előbb-utóbb majd az önálló egyetemnek, meg az önálló karnak a csírája?

SZEGEDI ANDRÁS: És ennek a másik fele? Tehát az ELTE részéről hogyan sikerült megvalósítani ezt a kezdetben „kihelyezett képzést” Győrben?

LENKOVICS BARNABÁS: Miután az összes többi tanszékről „kihelyezett tanszékként”, ELTE-s oktatókkal indult ez az egész, nemcsak a tanszékeknek a csapata, hanem az összes többi győri tanszék oktatói is egy csapatot alkottak, hiszen először nagy többségben voltunk, akik Budapestről ingáztunk, és segítettek egymást. Győrben az összetartás és a közös munkálkodás, egy közös siker érdekében igazán erős volt.

SZEGEDI ANDRÁS: Ha a hallgatókra vissza tetszik gondolni, akkor az elmúlt 20 évben voltak váltások, vagy miben különbözik egy mostani hallgató meg egy 20 évvel ezelőtti?

LENKOVICS BARNABÁS: Ez nem győri probléma, ez egy országos probléma, mostanában erről többet beszéltem. A jogászképzés értelmiségi elitképzés is. Sőt, nemcsak a harmadik hatalmi ág, az igazságszolgáltatás és a hozzá kapcsolódó bírói, ügyészi, ügyvédi kar, hanem a közigazgatás, és ma már a politikai élet és a gazdasági élet területén is a jogászdiploma rendkívül sokrétűen használható. Ezért fontos, hogy ez a diploma tartalmas és értékes diploma legyen. Ahhoz pedig az kellene, hogy műveltebb, szélesebb látókörrrel rendelkező, szélesebb összefüggérendszerben is gondolkodni képes hallgatók és diplomások nevelődjenek ki minden jogi karon. Azt látom, hogy az általános iskolai képzés, illetve a középiskolai képzés színvonala esik, a bekerülő hallgatók képzettségi szintje, műveltségi szintje alacsonyabb, mint korábban volt. Nehezen olvasnak, aki nehezen olvas, az nehezen tanul. Alig írnak, nem tudnak jegyzetelni, és saját jegyzeteikből tanulni. A figyelem-összpontosításban is egy nagyfokú visszaesés van. Világjelenség egyébként, állítólag ez a klip-korszakkal függ össze, hogy 3-4 percig képesek koncentráltan figyelni valamire, itt azért egy előadáson másfél órát kellene egy helyben ülni, és koncentráltan figyelni. Ez egy rendkívül súlyos probléma, hogy ennyi ideig nem tudnak összpontosítani, és közben jegyzetelni, ráadásul rövidítve, a lényegét kihallani. Ez az előadókra is nagy felelősséget hárít, mert hogyha ilyen nehézségekkel küzd a befogadó közeg, akkor az előadónak erre koncentráltan figyelniük kell. Itt jön a kontaktus, a visszajelzések az arcokról, hogy értik, nem értik, most kiakadtak, most vissza kell térnem egy gondolatra, más megközelítésben, más módon kell elmagyaráznom. Bővebben kell kifejtenem, nem elég egy utalás, ha én tudom is, hogy miről beszélek, de ők nem értik, hogy miről van szó. Tehát bizonyos értelemben ez megnehezítette az előadók munkáját is ahhoz, hogy ugyanannyi tartalmat, ugyanolyan színvonalon tudjanak közvetíteni. Nagyon nehéz a vizsgáztatás. Írásban azért is, mert nagyon nehezen írnak, olvashatatlan, meg a rendelkezésre álló idő alatt összeszedni és tömöríteni azt az írásbeli választ, rendkívüli nehézséget okoz. Úgy vettük észre, hogyha írásban vizsgáztattunk, akkor óriási arányú volt a bukás. Ezért gyakorlatilag visszaléptünk az írásbeli vizsgáztatástól, és már csak szóban vizsgáztattunk.

Ott is megint a prompt kérdés azonnali válasszal szinte lehetetlen, ezért tételt húzatunk, és felkészülési időt adunk, hogy rá tudjanak hangolódni, és egy vázlatot írni legalább, vagy leírni a választ, amit aztán keresztbe kérdez az ember, és akkor működik jobban a dolog. Tehát jelzem, hogy az oktatás módszertanában és a vizsgáztatás módszertanában voltak irányok, amiket korrigálni kellett ahhoz, hogy a bejövő közeghez igazítsuk, és közben ne szállítsuk le a mércét, és ne szálljunk le magunk is az előadással a bejövő közeg színvonalára, hanem éppen fordítva, őket emeljük fel.

SZEGEDI ANDRÁS: Gyakori vád a felsőoktatással kapcsolatban általában, de a jogászképzés kapcsán talán még sűrűbben előjön, hogy nem elég gyakorlatias, nem elég gyakorlatorientált a képzés. Szeretném a véleményét erről megkérdezni, hogy lehet-e egyáltalán a jogászképzés gyakorlatiasabb, vagy ha igen, akkor hogyan lehetne, vagy kell-e egyáltalán gyakorlatiasabbá tenni?

LENKOVICS BARNABÁS: Ez, amióta én egyetemi hallgató voltam, és tagja voltam hallgatói képviselőként az egyetemi tanácsnak, és közvetve a kari diákönkormányzatnak is, mindig napirenden volt. Az általam helyeselt és változatlan megoldás, az az egységes, elméleti alapképzés. Olyan alapoknak a lerakása, amikre lehet majd autodidakta módon, önképzéssel és a gyakorlati munka tapasztalataival építkezni. Tehát nem csak a tételes, mindenkor hatályos jogot kell tanítani. Néhány kódex kivétel ez alól, aminek a stabilitása hosszú távon, legalább viszonylagosan állítható. Rengeteg tételes tárgy van, aminél ha a törvények 5 évet megélnek, az már hosszú időnek számít, ezért gyakorlatilag 1 jogászképzési cikluson belül a törvények megváltoznak. Aki csak azt tanulta meg, a tudása hatályát veszti a törvénnyel együtt? Ezért azt mondom, hogy az egységes elméleti alapképzés keretében, beleértve a történeti alapozást is, mert „a múlt fénye világítja meg a jövő útját”. Ezt én Grosschmid intelmével szoktam kiegészíteni a jog világában, hogy „jogásznak lenni nem szakma, hanem műveltség dolga”. Mert hiszen a jog számos intézménye változatlan száz vagy ezer vagy kétezer éve, ezek világszerte használatosak, és még az alkotmányjogba is átszüremkedett nagyon sok magánjogi alapintézmény. Mondjuk csak legutóbb a deviza-határozatunkhoz használtuk a „*clausula rebus sic stantibus*” alapelvét, ami szerződési jogi alapelvként szerepel a tankönyvekben, most mondhatnánk, hogy közjogi rangra emelkedett. Ilyen értelemben mondom, hogy meg kell tanulni az alapvető intézményeket, a jog egészének a történeti kifejlődését, a 20. század végére, 21. század elejére elért stabil vázát, és meg kell tanítani-tanulni a hallgatókat, hiszen „*life long learning*”, mondja a művelt angol, az élethosszig tartó tanulás ma már minden szakmában, a technikában, a műszaki dolgokban, vagy akár milyen más tudományterületen igaz. A jogban még inkább igaz, mert ha gyorsan változnak az életviszonyok, gazdasági, pénzügyi, szociális nagy ellátó rendszerek alakulnak át, és ezeket mind levezényli a jog jogalkotással, akkor a jogásznak ezeket mindig újra meg kell tanulnia, de a fix alapokon könnyebb tanulni, mintha nincsenek alapok vagy képlékenyek.

SZEGEDI ANDRÁS: Ezzel én maximálisan egyetértek, tényleg szó szerint, csak dékánhelyettesként érzékelem, hogy van a képzésen egy borzasztó nyomás kívülről, ami azt harsogja napról napra, hétről hétre, hogy a gazdaság igényeit össze kell hozni a felsőoktatásból kilépők képzettségi szintjével, mint gyakorlatilag az autógyártásban, hogy aki megkapja a diplomáját, az másnap már be is tudjon ülni a megfelelő székbe, vagy a futószalag mellé, és tudja csinálni. Én ezt nem nagyon látom, hogy ezt hogyan tudná a jogászképzés megvalósítani, pontosan azért, mert nem ez lenne a célja. Akkor viszont ez milyen fejlődési irányt jelöl ki?

LENKOVICS BARNABÁS: Ez a kérés a jog természetével ellenkezik. A törvényeket azért hozta le Mózes a Sínai-hegyről, hogy stabil eligazodási pontot, fix korlátokat, határokat jelöljön ki egy rendezett, békés életviszonyokkal működő társadalmi rendhez, ami mentén tud szerveződni az ember élete, és tudnak működni a kisebb-nagyobb közösségek. Tehát a jog természetéből és jellegéből adódik, azért társadalmi normarendszer, hogy hosszabb távon előretekintve is kalkulálható, kiszámítható legyen, hogyha ehhez igazodok, akkor az jó, ha szembeeszek vele, az rossz, azért szankció jár. Tehát hogyha szétkenjük, akkor a jog a lényegét veszti el, az orientáló, magatartásszabályozó szerepét. Az egyik legnagyobb hibája ma a jognak, hogy rövidtávú, hogy az pillanatnyi szükségmegoldás vagy tűzoltómunka, ami folyik a válságok egymást követő láncolatában, hogy ilyen gyorsreagálású jogalkotás történik, gyorsan változó a joggyakorlat is, ez nagy veszélye a jognak, nagy veszély a jogra nézve. Akkor gyakorlatilag intézkedési, vezénylési és irányítási funkciókba csúszik át a hosszú távú és kiszámítható szerepkörből. Ez a jogállamra nézve is egy nagy veszély, tehát ezt nemcsak magánjogászként mondom, hanem alkotmánybíróként is, hogy a jogállam és az alkotmányosság, a kiszámíthatóság, a jogbiztonság – ezek alapértékai az alkotmánynak – veszélybe kerülnek, ha a jog funkciója ilyen mértékben és ilyen módon átalakul. Ezért is fontos, hogy a jogászképzés – ha, és amennyiben ez rajta múlik – őrizze a jog eredeti funkciójából adódó stabilitásra, biztonságra, rendezettségre törekvést.

SZEGEDI ANDRÁS: Bejárt a jogászképzés egy bizonyos utat a 20 év alatt, és ki tudja, hogy még mit fog bejárni. Hogyan tekinthetünk a jövőbe mondjuk a következő 20 évre vonatkozóan? Hol tartunk most?

LENKOVICS BARNABÁS: Most van egy érdekes jelenség, hogy jó, maradjon meg mind a nyolc jogi kar, de próbáljon mindegyik sajátos arculatot formálni. Tehát legyen egy vagy kettő központi kutató egyetem, a két legnagyobb jogi kar, de a kisebb jogi karok azok a saját régiójuk szükségleteihez igazodóan alakítsanak ki profilt. Győrnek több sansza van, mint a többi vidéki karnak, mert hiszen közel van Ausztria, és közel van Szlovákia, és az osztrák és a szlovák gazdasági régió is összekapcsolódik nagyon sok szálon, tehát mód nyílik arra, hogy egy ilyen regionális, összehasonlító jogi képzés irányába léphessünk. Én örülök,

hogy létrejött a szlovák jogi centrum, meg a német jogi centrum most a jogi karon, ezekben látok fantáziát. A másik arculatformáló tényező az a változatlan gazdasági fejlettség, magas gazdasági fejlettség, az Audinak és további cégeknek köszönhetően. Az iparjogvédelem, a védjegyjog, a szerzői jog a műszakisoknak és a közgazdászoknak éppúgy tanítható, mint a társasági jog. Most indul, ebben is fantáziát látok, a szakokleveles jogi képzés mérnököknek, közgazdászoknak. Tehát a jogi kar regionális szerepe komplexebben felfogva úgy erősíthető, bővíthető, hogy közben sajátos arculatot is nyerhet. Akkor nyilvánvaló, hogy a helyi szükségleteket jobban figyelemmel kell kísérni, fel kell mérni. Marketing is szükséges az új arculathoz, a saját arculathoz, hogy kínálja magát. Ehhez persze az oktatóknak magukat kiegészítő képzéssel vagy szervezett szakjogász képzéssel keresztül képezniük kell. Miért ne szerezhette közgazdász vagy akár műszaki diplomát is egy jogász, hogyha több lábon akar állni? Nyilvánvalóan egy mérnöknek hasznos az, hogy jogi ismeretei vannak, hogyha szerződéseket köt, vagy legalább szerződéses tárgyalásokban részt vesz. Ez fordítva is igaz, mert egy nagyon jó vállalati jogász sokkal jobban tud tárgyalni és biztosabb, erősebb tartalommal tud szerződést kötni, hogyha neki meg vannak a termékre vonatkozóan hasznosítható ismeretei. De lehetne itt a környezetjogot, a szociális szférát, sok mindent említeni, ahol most már széles palettán kínálnak kiegészítő képzéseket, és akkor ez az arculat oda-vissza az egyetem társintézményei között kölcsönösen erősíthető.

• Szerényi Gábor grafikája